

Pro

Chapter 1

Javanese Interlinear

Reference: Javanese Bible (SABDA)

יִשְׂרָאֵל: מֶלֶךְ דָּוִד בֶּן-שֹׁלֵמָן מְשָׁלִי 1
Israèl raja Dawud putra-saking Suléman Wulang-bebasan
[H3478](#) [H4428](#) [H1732](#) [H8010](#) [H4912](#)

Wulang bebasan anggitané Prabu Suleman putrane Prabu Dawud, ratu ing Israèl,

בֵּינָה: אֲמָרִי לְהִבִּין וּמוֹסָר חֲכָמָה לְדַעַת 2
pangertosan pangandikan kanggé-ngertosi lan-piwulang kawicaksanan kanggé-mangertosi
[H0998](#) [H0561](#) [H0995](#) [H4148](#) [H2451](#) [H3045](#)

kanggo nyumurupi kawicaksanan lan pamerdi, supaya mangreti marang tembung-tembung kang ana maknane,

וּמִישָׁרִים: וּמִשְׁפָּט וְצֶדֶק הַשְּׂכָל מוֹסָר לְקַחַת 3
lan-kajujuran lan-kaadilan kabeneran kang-ngati-ati piwulang kanggé-nampi
[H4339](#) [H4941](#) [H6664](#) [H4148](#) [H3947](#)

kanggo nampani pamerdi kang marakake pinter, sarta kabeneran, kaadilan lan kejujuran,

דַּעַת לְזַעַר עֲרֻמָּה לְפִתְאִים לֵתַת 4
kawruh dhateng-tiyang-nèm kapinteran dhateng-tiyang-bodho kanggé-maringi
[H1847](#) [H5288](#) [H6195](#) [H5414](#)

וּמִזְמָה:
lan-kawicaksanan
[H4209](#)

kanggo awèh kalantipun marang wong kang ora duwe pangalaman, sarta kawruh lan kawicaksanan marang wong anom; --

תְּחִלָּוֹת וְנִבְּוִן לְקַח וְיוֹסֵף חָכְמָה יִשְׁמַע 5
tuntunan lan-tiyang-ngertos piwulang lan-nambahi tiyang-wicaksana mbok-mirengi
[H8458](#) [H0995](#) [H3948](#) [H3254](#) [H2450](#) [H8085](#)

יִקְנֹת:
pikantuk
[H7069](#)

wong kang wicaksana, becik ngrungokna, supaya wuwuh ngelmune, lan wong kang duwe pangreten supaya oleh bab-bab kang kena kanggo tetimbangan --

חֲכָמִים דְּבָרֵי וּמְלִיצָה מְשָׁל לְהִבִּין 6
tiyang-wicaksana pangandikan-saking lan-pasemon bebasan kanggé-mangertosi
[H2450](#) [H1697](#) [H4426](#) [H4912](#) [H0995](#)

וְחִידָתָם:
lan-cangkriman
[H2420](#)

kanggo nyumurupi isine wulang bebasan lan pralambang, apadene tetembungan lan sanepane para wicaksana.

אָוילִים tiyang-bodho H0191	וּמוֹטָר lan-piwulang H4148	קַכְמָה kawicaksanan H2451	קַעַת kawruh H1847	רֵאשִׁית wiwitan H7225	יְהוּוָה Yéhuwah H3068	יְרֵאֶת wedi-asih-dhateng H3374	7
---	---	--	--	--	--	---	---

פָּ: קָזוּ
— ngremèhaken
[H0936](#)

Wedi-asih marang Yehuwah iku wiwitaning kawruh, nanging wong bodho padha ngremehake kawicaksanan lan pamerdi.

: אִמָּךְ ibumu H0517	תּוֹרַת piwulang-saking H8451	נִינְקִירִי nyingkiri H5203	וְאֵל- lan-aja H0408	אָבִיךָ bapakmu H0001	מוֹטָר piwulang-saking H4148	בְּנִי anakku	שְׁמִיעָה mirengna H8085	8
---	---	---	--	---	--	------------------	--	---

He anakku, ngrungokna marang pamerdine bapakmu, lan aja ninggal piwulange ibumu;

: לְנִדְרֵיךָ kanggé-gulumu H1621	לְעֻנְקִים lan-kalung H5203	לְרֵאשֻׁמֶךָ kanggé-sirahmu H0408	הֵם punika H1992	הֵן kang-éndah H2580	לְכִיֶּת karangan H3880	וְכִי amarga	9
---	---	---	--	--	---	-----------------	---

marga oncen-ocnen kembang kang endah iku kanggo sirahmu, sarta kalung kanggo gulumu.

: תְּבֹא sarujuk H0014	אֵל- aja H0408	חַטָּאִים tiyang-dosa H2400	יִפְתּוּךָ mbujuk-panjenengan	אִם- yèn	בְּנִי anakku	10
--	--------------------------------------	---	----------------------------------	-------------	------------------	----

He anakku, manawa kowe dibujuk dening wong dosa, kowe aja nurut;

לְנִקִי kanggé-tiyang-tanpa-dosa	נִדְחָה ndhelik H6845	לְרֵם kanggé-getih H1818	נִגְרָה ngintip H0693	אֲתָנוּ kaliyan-kula H0854	לְכָה ayo H3212	יֵאמְרוּ ngendika H0559	אִם- yèn	11
-------------------------------------	---	--	---	--	---------------------------------------	---	-------------	----

: חָנָם
tanpa-alesan
[H2600](#)

manawa iku padha duwe pangucap: "Marang melua aku, padha ndingik getih, nginjen marang wong tanpa kaluputan, tanpa sabab;

: כּוֹר luweng H3381	כְּוֹרֵדִי kados-tiyang-mudhun-dhateng H3381	וְתַמִּימִים lan-wutih H8549	חֲגִים gesang	כְּשֹׂאֹל kados-kubur H7585	נְבִלָעִים nelan-tiyang H1104	12
--	--	--	------------------	---	---	----

payo iku padha diuntal urip-uripan, kaya jagade wong mati, diuntal babar pisan kaya kang mudhun marang ing kubur;

: שְׂלָל jarahan H7998	בְּתִינּוּ griya-kula	נְמִלָּא ngiseni H4390	נְמַצָּא manggihaken H4672	יִקָּר kang-larang H3368	תְּנוּן kasugihan H1952	כָּל- sedaya H3605	13
--	--------------------------	--	--	--	---	--	----

temah kita padha oleh barang rupa-rupa kang akeh ajine, padha bisa ngebaki omah kita kalawan barang rampasan,

יְהִי bakal-dados H1961	אֶחָד satunggal H0259	כִּיס kanthong H3599	בְּתוֹכָנוּ ing-antawis-kula H8432	תְּפִיל bakal-nyelehaken H5307	נֻדְיָן undian-panjenengan H1486	14
---	---	--	--	--	--	----

: לְכָלֵנוּ
kanggé-kula-sedaya
[H3605](#)

undhimu buwangen ana ing tengahku, kanthong siji kanggo kita kabeh."

מְנַתִּיכָתָם:	רַגְלֶיךָ	מְנַע	אַתָּם	בְּדָרְךָ	תְּלַךְ	אֶל-	בְּנִי	15
saking-dalan	sikil-panjenengan	cegah	kaliyan-tiyang	ing-dalan	mlampah	aja	anakku	
	H7272	H4513	H0854	H1870	H3212	H0408		

He anakku, uripmu aja niru tindak-tanduke wong-wong mau, sikilmu edohna saka ing dalane;

דָּם:	לְשֹׁפְדֵךְ	יְיֻמְהָרוּ	יְרוּצוּ	לָרַע	רַגְלֵיהֶם	כִּי	16
getih	kanggé-ngetokaken	lan-énggal-énggal	mlayu	tumuju-ala	sikil-tiyang	amarga	
H1818	H8210		H7323		H7272		

awit sikile wong iku parane marang ing piala, sarta cukat manawa arep ngwutahake getih.

כָּנָף:	בָּעַל	כָּל-	בְּעֵינַי	הַרְשֵׁת	מְזַרְהָ	חָנָם	כִּי-	17
kang-mabur	manuk	saben	ing-paningal	jaring	pasang	tanpa-guna	amarga	
H3671	H1167	H3605		H7568	H2219	H2600		

Marga tanpa guna masang jaring ana ing ngarepe sadhengah kang duwe suwiwi;

לְנַפְשָׁתָם:	יְצַפְנוּ	יֶאֱרָבוּ	לְדָמָם	וְהֵם	18
kanggé-nyawa-piyambak	ndhelik	ngintip	kanggé-getih-piyambak	lan-tiyang	
H5315	H6845	H0693	H1818	H1992	

mangka wong iku mau padha ngadhang marang getihe dhewe lan ndingik marang nyawane dhewe.

בְּעֵלָיו	נַפְשׁוֹ	אֶת-	בָּצַע	בָּצַע	כָּל-	אֲרָחוֹת	כֵּן	19
pemilik	nyawa	(objèk)	kauntungan	tiyang-kang-melik	sedaya	dalan-saking	mekaten	
H1167	H5315	H0853	H1215	H1214	H3605	H0734		

יְקָחַ: פ
— njupuk
[H3947](#)

Kaya mangkono pangalamane saben wong murka ing bab bebathen peteng, kang ngrebut nyawane wong kang ndarbeni.

קוֹלָהּ:	הִתְן	בְּרַחְבוֹת	תְּרַנָּה	בְּתוֹיֵךְ	חֲכֻמוֹת	20
suwanten	maringi	ing-alun-alun	nyuwanten	ing-njawi	kawicaksanan	
	H5414	H7339		H2351	H2454	

Kawicaksanan nguwuh-uwuh seru ana ing lurung-lurung, sarta nyuwara ana ing ara-ara,

תֹּאמְרוּ:	אֲמַרְיָהּ	בְּעִיר	שְׁעָרַיִם	בְּפֶתְחֵי	תִּקְרָא	הַמֵּיּוֹת	בְּרֹאשׁ	21
ngendika	pangandikan	ing-kutha	gapura	ing-lawang	ngundang	kang-ramé	ing-pucuk	
H0559	H0561		H8179	H6607	H7121	H1993		

anggone nguwuh-uwuh ana ing sadhuwure balowerti, ana ing sangarepe gapuraning kutha anggone nglairake tembung-tembunge.

חֲמֻדּוֹ	לְצוֹן	וְלָצִים	פְּתִי	תְּהַאֲבֹנוּ	פְּתִים	וּמְתֵי	עַד-	22
seneng	moyokan	lan-tiyang-moyoki	kabodohan	tresna	tiyang-bodho	kapan	nganti	
	H3944	H3887		H0157		H4970	H5704	

דַּעַת: וְכִסְיָלַיִם יִשְׁנֹאוּ- לָהֶם
kawruh sengit lan-tiyang-bodho kanggé-piyambak
[H1847](#) [H8130](#) [H3684](#) [H1992](#)

"He wong kang ora duwe pangalaman, nganti pira lawase, anggonmu isih nresnani kaananmu iku, tukang poyok anggone seneng memoyok lan wong bodho anggone sengit marang kawruh?"

23 תשובו לְתוֹכְחָתִי הִנֵּה אֲבִיעָה לָכֶם רוּחִי אֲדִיעָה
 mbalik dhateng-pepenget-kula lah ngetokaken kanggé-panjenengan roh-kula ngandhani
[H7725](#) [H2009](#) [H5042](#) [H7307](#) [H3045](#)

אֶתְכֶם : דְּרִי
 dhateng-panjenengan pangandikan-kula
[H0853](#) [H1697](#)

Padha madhepa marang pamelehku, lah aku arep ngesokake isining atiku lan nyumurupake tembungku marang kowe.

24 יֵשׁן קָרָאתִי וְתִמְאַנִּי נְטִיתִי וְדִי וְאִין מְקַשֵּׁב:
 amarga ngundang lan-nolak ngulungaken tangan-kula lan-boten-wonten kang-migatèkaken
[H3282](#) [H7121](#) [H3985](#) [H5186](#) [H3027](#) [H0369](#) [H7181](#)

Sarehne kowe mopo nalika dakundang, lan ora ana wong kang ngrewes nalika aku ngulurake tanganku,

25 וְתִפְרְעֻ כָּל- עֲצָתִי וְתוֹכְחָתִי לָא אֲבִיתֶם:
 lan-nglirwakaken sedaya pitutur-kula lan-pepenget-kula boten gelem
[H3605](#) [H6098](#) [H3808](#) [H0014](#)

malah kowe padha nyepelekake pituturku lan ora gelem nampani pepelingku,

26 נִסְ- אֲנִי בְּאִדְכֶם בְּאִדְכֶם אֲשַׁחֵךְ אֲלֵעַגְּ בָּבֵא פְחָדְכֶם:
 ugi kula ing-bilai-panjenengan bakal-ngguyu bakal-moyoki nalika-teka wedi-panjenengan
[H1571](#) [H0589](#) [H0343](#) [H7832](#) [H3932](#) [H0935](#) [H6343](#)

mulane aku iya bakal nggeguyu bilaimu, lan nyokurake samangsa kowe ketekan pagiris,

27 בָּבֵא [כְּשֹׂאוֹהַ] וְאִדְכֶם פְּחָדְכֶם וְאִדְכֶם
 nalika-teka — kados-prahara wedi-panjenengan lan-bilai-panjenengan
[H0935](#) [H7584](#) [H6343](#) [H0343](#)

כְּסוּפָה יֵאָתָה בָּבֵא עֲלֵיכֶם צָרָה וְצִוְקָה:
 kados-angin-puyuh teka nalika-teka ing-panjenengan kasusahan lan-kasengsaran
[H0857](#) [H0935](#)

samsanga kowe ketekan ing pagiris kang kaya prahara, lan katempuh ing bilai kang kaya lesus, sarta kataman ing karupekan lan kasusahan.

28 אֲזִי יִקְרָאֲנִי וְלֹא יִשְׁחַרְנֵנִי אֲעַנֶּה וְלֹא יִמְצָאֲנִי:
 nalika nyuwun-tulung-kula lan-boten mangsuli madosi-kula lan-boten manggihaken-kula
[H7121](#) [H3808](#) [H7836](#) [H3808](#) [H4672](#)

Ing kono bakal padha sambat-sambat marang aku, nanging ora bakal dakwangsuli, kanthi temen-temen anggone padha ngupaya aku, nanging ora bisa katemu.

29 תַּחַת כִּי- שָׁנְאוֹ דָעַת וְיִרְאָתִי לָא בְּחָרִי:
 amarga amarga kawruh sengit lan-wedi-asih-dhateng milih boten Yéhuwah
[H8478](#) [H8130](#) [H1847](#) [H3374](#) [H3068](#) [H3808](#) [H0977](#)

Sarehne padha sengit marang kawruh lan ora milih ngabekti marang Pangeran Yehuwah,

30 לֹא- אֲבוּ לְעֲצָתִי נֶאֱצִו כָּל- תוֹכְחָתִי:
 boten gelem dhateng-pitutur-kula ngremèhaken sedaya pepenget-kula
[H0014](#) [H3808](#) [H6098](#) [H5006](#) [H3605](#)

padha emoh nampani pituturku, nanging padha nampik marang sakehe pamelehku,

31 וְיֵאָכְלוּ מְפָרִי דָרְכֶם וּמִנְעֲצָתֵיכֶם יִשְׁבְּעוּ:
 lan-bakal-mangan saking-woh dalam saking-wareg lan-saking-rancangan
[H0398](#) [H6529](#) [H1870](#) [H4156](#) [H7646](#)

mulane bakal padha mangan wohing panggawene, sarta padha wareg dening rancangane dhewe.

כְּסִילִים	וְשִׁלוֹת	תְּהַרְגֶם	פְּתִים	מְשׁוֹבֵת	כִּי	32
tiyang-bodho	lan-kasenangan-saking	bakal-matèni	tiyang-bodho	murtad-saking	amarga	
H3684	H7962	H2026		H4878		

תְּאַבְדֶם:
bakal-numpes
[H0006](#)

Awitdene wong kang tanpa pangalaman iku bakal kapatenan dening anggone lumun; sarta wong bodho bakal kasirnakake dening sembranane.

רְעָה:	מִפָּחַד	וְשִׁאֲנָן	כְּטַח	וְשָׁכֹן-	לִי	וְשִׁמְעַ	33
bilai	saking-wedi	lan-ayem	kanthi-tentrem	bakal-manggon	kula	lan-tiyang-kang-mirengi	
	H6343	H7599	H0983	H7931		H8085	

פ

Balik sing sapa nggugu marang aku, iku bakal manggon kalawan slamet, kalis ing bilai kang nggegirisi.”